УДК 338.2:004.6

Гутченко А.В.
аспірант кафедри інформаційних систем і технологій управління
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ З ПРОБЛЕМ КОНТРОЛІНГУ

У статті надано результати досліджень електронних інформаційних ресурсів з проблем контролінгу. Автором надано визначення поняття «контролінг», а також визначено основні етапи процесу його реалізації, що включає в себе планування, контроль та коригування. При моніторингу електронних інформаційних ресурсів з контролінгу були виділені основні різновиди сайтів для його вивчення.

Ключові слова: інформаційні ресурси, електронні ресурси, Інтернет, електронні бібліотеки, контролінг.

Гутченко А.В. ЭЛЕКТРОННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ В НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ ПО ПРОБЛЕМАТИКЕ КОНТРОЛЛИНГА

В статье предоставлены результаты исследований электронных информационных ресурсов по проблемам контроллинга. Автором дано определение понятия «контроллинг», а также определены основные этапы процесса его реализации, включающий в себя планирование, контроль и корректировку. При мониторинге электронных информационных ресурсов с контроллинга были выделены основные разновидности сайтов для его изучения.

Ключевые слова: информационные ресурсы, электронные ресурсы, Интернет, электронные библиотеки, контроллинг.

Gutchenko A.V. ELECTRONIC INFORMATION RESOURCES IN RESEARCH ON PROBLEMS OF CONTROLLING

The paper describes the results of research the electronic information resources on problems of controlling. The author gives the definition of term «controlling», identifies the key steps of the process of its implementation, including planning, control and adjustment. The main varieties of sites have been allocated in the monitoring process of electronic information controlling resources with purpose to study it.

Keywords: information resources, electronic resources, the Internet, digital libraries, controlling.

Постановка проблеми. На зміну індустріальному строю прийшла ера інформатизації, високих технологій і доступності до великого об'єму знань. Під час інформатизації суспільства постає необхідність підтримки та контролю всієї діяльності підприємства, починаючи з окремого робітника, закінчуючи кожним його структурним підрозділом. Для зміцнення свого положення на ринку та посилення конкурентоспроможності підприємство може впроваджувати у свою діяльність контролінг. Контролінг перебуває у стані швидкого розвитку, оскільки напрями управління підприємством змінюються, а також з'являються нові інструменти управління. Система контролінгу настільки гнучка, що в неї можна інтегрувати нові розробки (контролінг персоналу, грошових потоків, інвестицій, нематеріальних активів, логістики, тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цієї проблеми приділено багато уваги з боку як вітчизняних учених: С.Г. Фалька [4], О.О.Терещенка [5], які розглядали методологічні та практичні засади розробки і впровадження системи контролінгу на підприємствах та особливу увагу приділяли інформаційній підтримці контролінгу, так і закордонних: Д. Хана [3], П. Хорвата [2], Т. Рейхмана [6], які досліджували впровадження системи контролінгу в різноманітних галузях, його інформаційну підтримку, тощо.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає в пошуку та аналізі джерел електронних інформаційних ресурсів та аналіз наукових праць з проблем контролінгу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст поняття контролінгу походить від англійського дієслова «to control». На практиці це слово має декілька значень, зокрема в економічному аспекті означає «управління» і «спостереження, моніторинг» [1]. В економічній літературі представлено досить багато трактувань поняття контролінгу (табл.1). Більшість цих авторів вказують на те, що контролінг спрямований на планування та контроль для розвитку підприємства.

Таблиця 1

Перелік трактувань поняття «контролінг»

Автор	Трактування поняття «контролінг»
П. Хорват	Контролінг – це комплексна міжфункціональна концепція управління, метою якої є координація систем планування, контролю та інформаційного забезпечення [2, с. 17].
Д. Хан	Контролінг – інформаційне забезпечення, яке орієнтоване на результат управління підприємством [3, с. 215].
С. Г. Фалько	Контролінг – це філософія та образ мислення керівників, які орієнтовані на ефективне використання ресурсів та розвиток підприємства в довгостроковій перспективі [4, с. 97].
О.О.Терещенко	Контролінг – спеціальна саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг [5, с. 47].

Аналізуючи наведенні визначення, поняття «контролінг», на нашу думку, можна сформулювати як функцію управління, яка являє собою систему планування, контролю, коригування на основі інформаційно-комунікаційного забезпечення для досягнення ним конкурентоспроможності та високого економічного потенціалу.

Проблеми реалізації процесу контролінгу пов'язані з визначенням потенційних можливостей розвитку підприємства, розробкою методики планування, вимірюванням результатів діяльності, визначенням причин невідповідностей, оцінкою необхідності проведення коригувальних заходів (рис. 1).

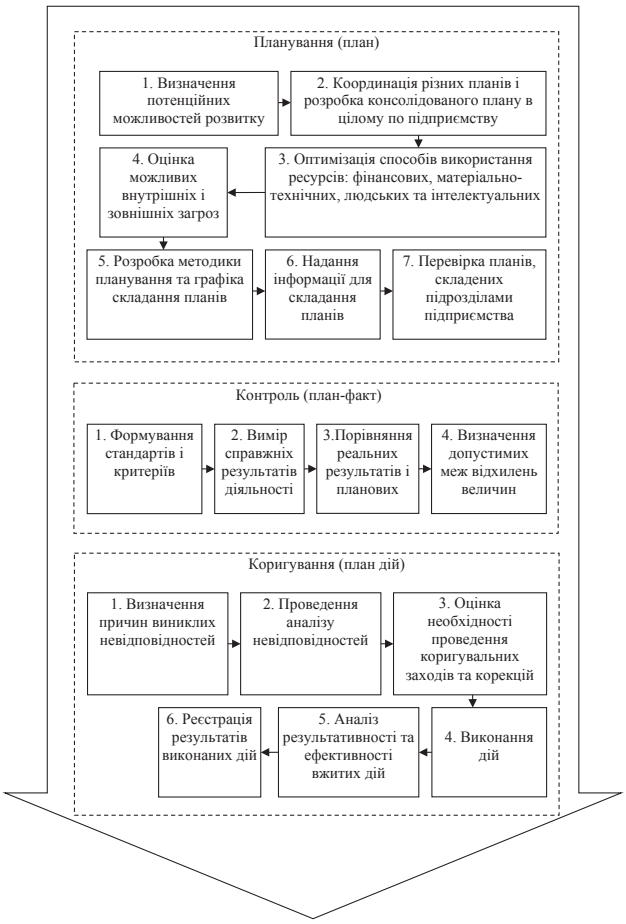

Рис. 1. Процес реалізації контролінгу

Інформація є другою важливою частиною концепції контролінгу. Інформація, яка не має стандартизованої форми постійно змінюється [6]. Для того щоб знайти повну та достовірну інформацію для потреб контролінгу, необхідно чітко зробити постановку проблеми, визначити предмет дослідження, виокремити ключові слова, період дослідження, напрямок, країну, тощо. В результаті пошуку можна отримати певну управлінську інформацію у вигляді повного або стислого опису документів.

Значення каналів отримання інформації при вирішенні контролінгових задач обумовлено основними вимогами, що висуваються користувачами до системи інформаційно-ресурсного забезпечення контролінгу: повнотою, оперативністю, достовірністю і релевантністю надання необхідних відомостей. Інтерес представляють основні особливості цих каналів: тематика, типи та види інформації, ступінь оперативності, повноти, відповідності інформаційним потребам наукових фахівців. Одним з найважливіших аспектів розвитку інформаційно-мережевих технологій є створення та використання інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси застосовуються для вирішення різноманітних наукових і прикладних завдань: від пошуку необхідної спеціалізованої інформації до завдань прийняття управлінських рішень.

Сучасне функціонування підприємства неможливе без використання електронних наукових інформаційних ресурсів, в яких реалізується новий рівень виробництва, зберігання, організації і широкого розповсюдження різноманітних видів інформації, що знижує часові й трудові витрати на надання необхідних інформаційних ресурсів віддаленим користувачам.

Можна виділити наступні джерела наукових інформаційних ресурсів підприємства:

1. Внутрішні:

- кадрові, до яких відносять кількість і кваліфікацію наукових фахівців;
- щорічні витрати підприємства на науково-технічні та дослідно-конструкторські роботи і підготовку наукових фахівців, рівень забезпечення дослідно-експериментальним обладнанням, матеріалами, приладами, оргтехнікою;
- показники рівня розвитку наукової інформації (кількість і якість накопичених інформаційних фондів: пакетів прикладних програм, алгоритмів та математичних моделей, інформаційно-пошукових і експертних систем, баз знань);
- ступінь забезпечення наукових фахівців необхідною для роботи інформацією;
- показники, що характеризують функціонування і розвиток наукового потенціалу.

2. Зовнішні:

- електронні бібліотеки;
- періодичні видання;
- професійні спеціалізовані сайти;
- бази даних;
- монографії, автореферати, дисертації;
- статті;
- електронні книги.

У світі інформатизації особливої актуальності набувають електронні ресурси.

Електронні інформаційні ресурси – інформація, яку користувач може отримати тільки за допомогою комп'ютера або підключеного до нього віддаленого приладу. Пошук інформації – одне з головних завдань, яке ставить перед собою кожне підприємство. Необхідна інформація може бути отримана за допомогою звернення до пошукового сервера, пересування за гіперпосиланнями, збору інформації із форумів, сайтів новин, блогів підприємства, відкритих баз підприємств та органів влади, синонімічного пошуку та інше.

Розвиток всесвітньої мережі надає можливість доступу до будь-яких інформаційних ресурсів із заявленої проблематики.

При моніторингу електронних інформаційних ресурсів з контролінгу були виділені основні різновиди сайтів для його вивчення:

- спеціалізовані та тематичні сайти, які спрямовані на вивчення приватних проблем контролінгу (заклади, які мають фахівців, що займаються даною проблематикою);
- сайти, що публікують і розширюють електронні бази джерел з контролінгу (бази наукових видань, бібліотек);
- сайти, що спеціалізуються на просуванні сучасних технологічних продуктів з контролінгу.

Тематичні сайти надають комплексну інформацію, що дозволяє фахівцеві отримувати великий обсяг відомостей, які потрібні у науковій роботі.

Для вивчення проблемних аспектів контролінгу доцільно розглянути професійні спеціалізовані сайти. Актуальні теми та питання з контролінгу представлені на спеціалізованому сайті «Об'єднання контролерів». На інтернет-сторінках, присвячених міжнародним науково-практичним конференціям та конгресам з проблематики контролінгу, розглядаються актуальні аспекти, які спрямовані на реалізацію стратегії розвитку підприємства, підвищення якості та конкурентоспроможності підприємства, інноваційно-інвестиційні аспекти розвитку підприємства, особливості планування і контролю діяльності

підприємства в сучасних умовах, математико-статистичні методи і моделі економіки підприємства.

У спеціалізованому російському журналі «Контролінг» можна побачити останні дослідження вітчизняних і закордонних вчених з таких напрямів: контролінг в некомерційній сфері, екологічний контролінг, інноваційно-інвестиційні аспекти розвитку та сучасні моделі й технології на підприємстві.

Ще одним ресурсом є сайти, які публікують та розширюють електронні бази. Такими є вітчизняні та закордонні електронні журнали. В економічних журналах України цікавими є напрями розгляду контролінгу як кібернетичної системи на основі інформаційних технологій (http://eco-science.net/), використання контролінгу для формування комбінованої бізнес-моделі (http://business-inform.net/main/), вивчення контролінгу на базі концепції EVA-Momentum [7].

Особливе місце серед електронних інформаційних ресурсів з підтримки наукових досліджень займають дисертації та автореферати, цінність яких визначається тим, що в них міститься як всебічний аналіз досліджуваних проблем з різних галузей науки, що включає огляд літератури за темою, так і нові підходи до вирішення цих проблем, пропоновані дисертантами.

Електронні бібліотеки містять великий обсяг інформації. У базі Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (http://nbuv.gov.ua) були знайдено багато статей з питань контролінгу. Основна кількість статей відображають контролінг як засіб антикризового управління, як інструмент управління розвитком, як технологію ефективного управління, як інформаційно-інноваційний ресурс управління.

За останні роки у фонд наукової електронної бібліотеки eLIBRARY.RU надходять праці з актуальних напрямів контролінгу: персоналу, логістики, капіталу, бізнес-процесів, економічних очікувань, тощо.

Ще один важливий ресурс – бібліотека дисертацій та авторефератів Росії dslib.net – надає інформацію про англомовні дисертації, що описують актуальні напрями розвитку контролінгу в управлінні дистанційною роботою (controlling telework), досліджують вплив інформаційних технологій на організаційний контроль і управління витратами (the impact of information technology on organizational control and cost management), відображають контроль розвитку інформаційних систем (control of information systems development), пропонують маркет-орієнтовану модель для контролю інформаційних систем (market-based model for control of information systems), логістичну систему контролю (logistic control system).

Сайт університету Гронінгена (Нідерланди) (http://www.rug.nl/) має повнотекстові дисертації. Об'єктами розгляду наукових робіт на цьому сайті за останні роки є контролінг складних систем, інформаційних обмежень, з використанням інтелектуальних продуктів та інші.

Аналіз авторефератів, присвячених тематиці контролінгу, знайдених в електронних бібліотеках Росії та України, дозволив визначити склад однакових об'єктів контролінгу в дисертаціях українських вчених, до яких відносяться: інформація, нематеріальні активи, логістика, персонал. Для аналізу наукових робіт побудуємо морфологічну таблицю (табл. 2).

Тепер проаналізуємо останній вид ресурсів, що спеціалізуються на просуванні сучасних технологічних продуктів з контролінгу. В Україні, як свідчать інтернет-ресурси, контролінгові інформаційні системи широко використовуються на підприємствах торгівлі, банківської сфери, страхових компаніях. Серед найвідоміших українських та зарубіжних компаній, які пропонують програмні продукти, що мають модуль «контролінг», є: ТОВ «1С» (1С: Підприємство), SAP AG (SAP Controlling (SAP CO)), ГК «Інталєв» («Інталєв: Корпоративний контролінг»).

Висновки з проведеного дослідження. В результаті розгляду наукових праць багатьох учених було проаналізовано трактування поняття «контролінг», визначено основні етапи процесу реалізації контролінгу, який включає: планування, що спрямоване на визначення можливостей розвитку, оцінку загроз, складання планів та ін.; контроль – формування стандартів, вимір та порівняння показників; коригування, що визначає причини відхилень та визначає дії для їх усунення.

При моніторингу електронних інформаційних ресурсів з контролінгу були виділені основні різновиди сайтів для його вивчення: спеціалізовані та тематичні сайти, які спеціалізуються на вивченні приватних проблем контролінгу (Об'єднання контролерів); сайти, що публікують і розширюють електронні бази джерел з контролінгу (журнали: «Контролінг», «Актуальні проблеми економіки», «Бізнес Інформ»; бібліотоки: імені В.І. Вернадського, наукова електронна бібліотека eLIBRARY.RU, база дисертацій університету Гронінгена, тощо); сайти, що спеціалізуються на просуванні сучасних технологічних продуктів з контролінгу (сайти компаній ТОВ «1С», SAP AG, ГК «Інталєв» тощо).

Дослідження з проблем контролінгу свідчить, що актуальними питаннями є зв'язок контролінгу з людськими ресурсами, логістикою, комп'ютеризацією й інформатизацію, економічними очікуваннями та інформаційними потоками.

Таблиця 2

Напрямки дослідження проблем контролінгу

Об'єкт дослідження	Провідні фахівці-автори	Тематика роботи	Електронний ресурс
Людські ресурси, персонал	Азізова К.М.	Управління капіталом підприємства на засадах контролінгу	http://nbuv.gov.ua
	Фалько С.Г., Ларіонов Г.В.	Контролінг системи управління персоналом	http://elibrary.ru
Інформація	Дрей В.В.	Контролінг інформації на основі її цінності та ефективності	http://nbuv.gov.ua
Логістика	Матвієнко-Біляєва Г.Л.	Контролінг логістичної діяльності підприємства	http://nbuv.gov.ua
	Проценко О.Д.	Контролінг в логістичних системах	http://elibrary.ru
Бізнес-процеси	Івашкевич В.Б.	Стратегічний контролінг бізнес-процесів виробництва і продажів	http://elibrary.ru
Економічні очікування	Варьяш І.Ю.	Контролінг економічних очікувань	http://elibrary.ru

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сорока М.В. Логістика в системі інвестиційного контролінгу машинобудівного підприємства / М.В. Сорока // Зб. наук. праць : Вісник НУ «Львівська політехніка» «Логістика», № 649. – Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009 – С. 296-306.
2. Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Horvath & Partners; пер. с нем. – 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 269 с.
3. Хан Дитгер. ПиК. Стоимостно-ориентированные концепции контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича и др. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 928 с.
4. Фалько С.Г. Контроллинг: современное состояние и перспективы // Российское предпринимательство. – 2001. – № 1(13). – С. 96-101.
5. Терещенко О.А. Функциональный инструментарий контроллинга и его роль в организации антикризисного финансового менеджмента // Экономика предприятия. – 2005. – № 2-3. – С. 46-58.
6. Reichmann, Thomas. Controlling: Concepts of Management Control, Controllership, and Ratios. – Springer-Verlag Telos, 1997. – 338 p.
7. Терещенко О., Сидорова А., Поддерьогина И. Стоимостно-ориентированный контроллинг на базе концепции EVA-Momentum // Green Controlling : Сборник трудов III Международного конгресса по контроллингу / Под науч. ред. С.Г. Фалько. – М. : НП «Объединение контроллеров», 2013. – С. 233-250.

УДК 338.22: 330.341.4

Євдокименко В.М.
студент
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»

Дергалюк Б.В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»

РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ

Розглядається сутність ризику, виявляються недоліки організації управління ризиками, особливості процесу формалізації та ефективності управління ризиками підприємницької діяльності. Обґрунтовуються підходи до інтеграції інструментів ризик-менеджменту та системи збалансованих показників з урахуванням особливостей діяльності підприємницьких структур.

Ключові слова: ризик, підприємницька діяльність, управління ризиками, збалансована система показників.

Евдокименко В.Н., Дергалюк Б.В. РИСКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: РАЗРАБОТКА МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ

Рассматривается сущность риска, выявляются недостатки организации управления рисками, особенности процесса формализации и эффективности управления рисками предпринимательской деятельности. Обосновываются подходы к интеграции инструментов риск-менеджмента и системы сбалансированных показателей с учетом особенностей деятельности предпринимательских структур.

Ключевые слова: риск, предпринимательская деятельность, управление рисками, сбалансированная система показателей.

Yevdokymenko V.M., Derhalyuk B.V. RISKS OF ENTERPRENEURIAL ACTIVITY: MECHANISM OF MANAGEMENT DEVELOPING

The essence of risk is considered, lacks of the organization of risk management, features of the process of formalization and efficiency of risk management of enterprise activity are revealed. The approaches to integration of risk management tools and the system of balanced indicators that take into account features of the entrepreneurial structures activity are substantiated.

Keywords: risk, enterprise activity, risk management, the system of balanced indicators.

Постановка проблеми. При прийнятті економічних рішень у процесі підприємницької діяльності як на макро-, так і на мікрорівні слід враховувати фактор невизначеності і ризику, обумовлених змінами стану зовнішнього і внутрішнього середовища. Це визначається як розумінням усіма учасниками економічних відносин значущості та необхідності вибору прийнятного рівня ризику, його параметрів, реалізації ризик-менеджменту, так і складністю його застосування підприємницькими структурами, ризикова діяльність яких є невід'ємним змістом їх розвитку.

Під ризиком прийнято розуміти ймовірність (загрозу) втрати господарюючим суб'єктом частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-фінансової діяльності як на етапі планування, так і в процесі реалізації [1, с. 135]. Виділяють сукупні умови, що характеризують виникнення ризикової ситуації: наявність невизначеності; необхідність вибору з альтернативних варіантів і можливість їх ймовірнісної оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності ризиків, їх видів, а також факторів впливу та використання відповідних інструментів ризик-менеджменту досліджуються у працях: В.І. Грушко, О.В. Васюренка, А.Я. Кузнєцової, А.М. Мороза, А.А. Пересади, Л.О. Примостки, Б.І. Пшика, С.К. Реверчука, М.І. Савлука.

Результати дослідження. Управління ризиками – складний вид діяльності, пов'язаний як з неоднозначністю самого поняття «ризик», так і з різноманіттям прояву ризику і можливостей подолання його несприятливих наслідків.

Основні характеристики ризику зводяться до того, що: